

Stig Bredstrup – seminarieforstander og sognerådsformand

Af Signe Holm-Larsen

Stig Bredstrup blev den længst fungerende af Jonstrup Statsseminariums forstandere. Han var både en dygtig administrator, en synlig "Fatter" for de unge seminarieelever og en efterspurgt foredragsholder landet over om pædagogiske og etiske emner. Han gik – ikke gerne, men helljertet – ind i lokalpolitik og var sognerådsformand i Værløse 1918-21. Slutningen af 1. verdenskrig og dens følger afspejler sig i sognerådets beslutninger. Periodens forhandlingsprotokol belyser en række problemer, som sognerådet skulle finde løsninger på i brydningstiden mellem bondesamfund og stationsby.

Luftfoto af seminariekomplekset ca. 1937.

Sylvest Jensen. Furesø Arkiver.

Forandringstid

Stig Bredstrup var en af Jonstrup Statsseminariums mest markante forstandere. Samtidig tog han også ansvar for sin kommune. Han tiltrådte forstanderembedet i 1895 som bare 32-årig og fungerede i det i 34 år. I hans forstandertid skete der store ændringer ikke alene i hverdagen på *Borgen* og dens fysiske rammer, men også kommunalt og nationalt.

Det var i Bredstrups tid, at landet gik fra Estrups provisoriestyre til indførelsen af parlamentarismen i 1901, men også her kunne folkets tillid svigtes. Det skete d. 8. september 1908 med Alberti-skandalen, som Bredstrup blev underrettet om af tegnelærer Steenfeldt Nielsen over seminariets netop installerede telefon; da havde justitsminister P.A. Alberti netop meldt sig på Københavns Domhus for

Bredstrup blev ansat til at vende den stagnation, som seminariet havde lidt under i 1880'erne. Det lykkedes, og med årene blev han en institution i dansk læreruddannelse: Vendingen "Stig Bredstrup fra Jonstrup" fandtes kun tilsvarende for 3-4 andre af landets seminarieførstandere. Portrættet er malet af Eiler Sørensen i 1924 på opfordring af gamle elever og var ophængt i seminariets musiksæl.

Jonstrupsamlingen; affotograferet af Connie Nielsen.

underslæb og dokumentfalsk over for 1. Verdenskrig 1914-18 betød hårde tider
 Den Sjællandske Bondestands Sparekasse for mange, også i Danmark. Bredstrup var
 på ca. halvdelen af bankens kapital. d. 29. juli 1914 i anledning af 100-

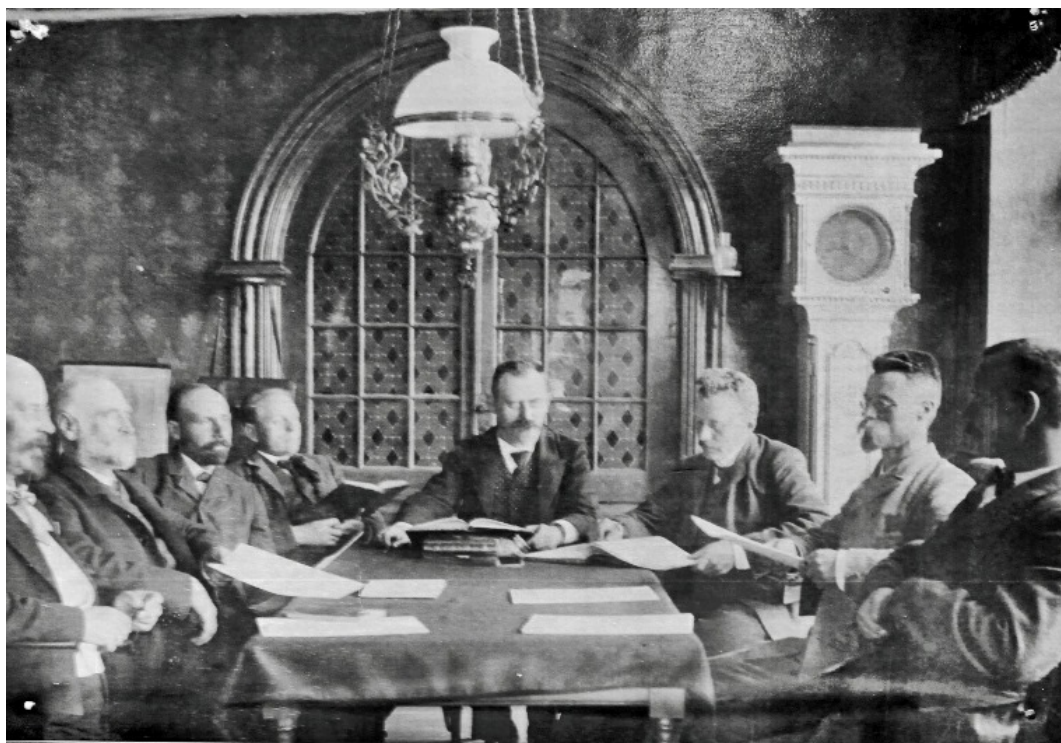
årsdagen for skoleanordningerne af 1814 - "Folkeskolens fødsel" - inviteret til at tale på Christianssæde på Lolland og dagen efter i Jyderup, og da var krigen erklæret. *Saa kom hele den frygtelige Krigstid, hvis Følger vi i allerhøjeste Grad lider under den Dag i Dag*, som Bredstrup senere skrev i sine erindringer først i 1930'erne!

Lokalt betød især Slangerupbanen fra 1906, at sognerådet i disse år måtte finde betydelige beløb til gennemførelse af tidssvarende transport, vandforsyning, kloakering og elektricitet mv. Således

købte kommunen juni 1917 aktier for 25.000 kr. i *Udvalget til etablering af en elektrisk Sporvogn på Slangerupbanen med foreløbig endestation i Hareskov, men med mulighed for forlængelse til Værløse efter to års tilfredsstillende drift.*

På vej til Jonstrup

Stig Bredstrup var født på Rane Ladegård ved Ebeltoft i 1863 og blev i 1882 student fra Randers. I 1888 blev han cand.theol. og 1889 ansat som kateket og førstelærer i Køge. Efter 1814-ordningen blev der oprettet kateketembeder i landets fleste

Lærermødet var alene for seminariets og ikke børneskolens lærere. Fra venstre ses O. Steinfeldt Nielsen, E.T. Lunddahl, J.F. Johansen, K. Steensen, forstander Stig Bredstrup for bordenden, inspektør R. Benzon, J.J. Nielsen og A.J. Hansen. På et lærerfoto fra 1925 omfatter lærerkollegiet stadig kun otte personer. Nye er O. Kejser, Chr. Hauch, Folmer Lauritzen og O. Lindberg i stedet for Steinfeldt Nielsen, Lunddahl, Nielsen og Hansen. Halvdelen af lærerkollegiet i 1925 havde været eller var på dette tidspunkt involveret i kommunalpolitik i Værløse.

Jonstrupsamlingen; affotograferet af Connie Nielsen.

købstæder, men i 1880'erne var der ikke mange tilbage. Da kateketen både var førstelærer ved byens borgerskole og udførte præsteopgaver, påhvilede en del af lønnen kirken. Med en fast indkomst kunne Bredstrup dagen før tiltrædelsen i Køge gifte sig med sin forlovede Henriette Jürgensen, som han havde mødt april 1885 på Rasmussens Pensionat i Forhaabningsholms Allé. Året efter fik de datteren Ellen.

Et nedslidt seminarium på landet i 1895

Der var nok at tage fat på for den nyudnævnte forstander, som var ansat med det bundne mandat, at de gamle lærere Hans Mortensen og Jørgen Beyerholm skulle fyres. Efter udnævnelsen besøgte han først Jonstrup og tog derefter på inspirationstur til Jelling og Silkeborg Seminarier. Han blev indsat d. 13. december 1895 af biskop Skat Rørdam. Bredstrups nye lærerteam bestod af K. Steensen (musik) og O.K. Steinfeldt Nielsen (tegning), ansat 1894 efter Carl Mortensens død, fra 1896 øvelsesskolens leder Rudolph Benzon og fra 1898 forskolelærerinde Abalone Olesen.

Det seminarium, Bredstrup fik ansvar for, var *et meget gammeldags Sted i Halvfemserne, hvor Lofterne var sværtede, og Væggene ramponerede og Inventaret mærket af Tidens Tand og Seminaristernes Knive*. Påtrængende var derfor en hårdt tiltrængt modernisering af bygningskomplekset, idet Bredstrup selv skriver, at han var *saa heldig at komme til paa en Tid, da det var lettere at faa Autoriteterne i Tale. Tid efter anden lykkede det mig at faa noget gjort af det, som nødvendigvis maatte gøres*. Allerede i 1897 opførtes 30 elevværelser i elev-

bygningen, som stadig afgrænser skolegården mod øst. I de gamle sovesale blev der også indrettet elevværelser; der blev bygget ny portnerbolig og nye stald- og ladebygninger, og seminariets område blev kloakeret.

De første år var en kamp for Bredstrup, og på et tidspunkt overvejede han at søge til Jelling Seminarium. Men han blev, da lærerne henvendte sig til ham med en støtteerklæring af 24. september 1899 om, at *alle vi andre ved Seminariet fastansatte Lærere meget ønske Deres Forbliven*. Bredstrup betegner i sine erindringer samarbejdet med lærerne som en fælles stræben *mod det samme Mål, Seminariets Trivsel og Ære*, og han husker med særlig varme lærermøderne, som han ved sit sidste lærermøde omtalte således: *Det Arbejde kunde vi være bekendte*.

En børneskole i Bringe eller på Jonstrup?

I 1894 var der kommet en ny seminarielov med skærpede krav til praktikundervisningen. Fra sognerådets forhandlingsprotokol 1890-1901 ved vi, at allerede forstander Tidemand havde ønsket en ny skole ved seminariet, men sognerådet havde sin egen mening om den sag. På et sognerådsmøde i Kirke Værløse Kro d. 10.7.1895 fastholdt man, at en ny skole helst skulle ligge i eller ved Bringe eller om nødvendigt ikke sydligere end Hjortøgård. Knap et år efter i oktober 1896, mødte den nye forstander Bredstrup for sognerådet for at prøve at ændre beslutningen, men uden held. Næste skridt var at fastlægge et skoledistrikt. Her mente sognerådet, at man ved en skole i Bringe kunne lade distriktet omfatte Bringe, Jonstrupvang, Jonstrup og den sydlige del af Kirke Værløse, inkl. Sandet, men hvis

skolen skulle ligge ved seminariet, kom Sandet ikke med. Man ville dog godt *yde noget til en Skole i Bringe, hvorimod man med Hensyn til en Skole paa Jonstrup stiller sig mere betænkelig* – en forståelig holdning, for seminariet var statsfinansieret. Ved en skole i Bringe tilbød man et tilskud til en lærerindeløn på 600 kr. årlig, men intet til en skole paa seminariet. Da ministeriet alligevel besluttede, at skolen skulle ligge på Jonstrup, gav sognerådet dog tilsagn om at *kaste Sne paa den private Vej fra Bringe til det Sted, hvor Vejen drejer mod Vest til Paradisgaarden, samt at paaføre Vejen det fornødne Grus, saa at Vejen til enhver Tid*

kan passeres uden Gene af Skolebørnene. Ordningen blev approberet af Kultusministeriet d. 6. juni 1898 – heldigt nok, for øvelsesskolen stod allerede klar med to klasseværelser og lærerboliger.

Eksamen var målet for de muntre ungdomsår

Eksamen fyldte meget i både elevernes og lærernes bevidsthed. I perioden 1867-94 skulle den mundtlige eksamen aflægges for en fælles Eksamenskommission i København, hvad Bredstrup betegnede som en *væsentlig Forringelse af Læreruddannelsen*, uanset at han selv var medlem af kommissionen 1893-95. I de

Adskillige fotos viser elever, lærere og også Bredstrup selv med langpibe, fx dette dimissionsfoto fra 1901. Viggo Danø, dimitteret 1893, husker i sin erindringsbog "Seminarieliv i Halvfemserne" fra 1907, at "naar vi sad ved den lune Kakkellovn med Piben i Munden og Whistkortene ... saa følte vi os rigtig hjemme".

Jonstrupsamlingen; affotograferet af Connie Nielsen.

eksamensløse år blev dimissionen på Jonstrup markeret ved, at *Eleverne den sidste Aften før skriftlig Eksamen ... i Forening drog ud i Skoven til 'Afrodites Øje'. I Spidsen for Toget blev deres Banner baaret, og under Sang drog man ud og hjem.* Da eksamen igen blev lokal, genindførte Bredstrup den årlige dimissionsfest, der fra 1904 blev holdt i den nye festsal med orgelet.

Eksamensdagene var for Bredstrup en fest, når *Flaget vajede over Borgen og de grønne Træer, og Vognene kom rullende med Censorerne*, og han tog afstand fra, hvad kritikere omtalte som *den ødelæggende og tidsspillende Eksamensdressur*, for det kendte vi ikke til paa Jonstrup. Vi gennemgik Stoffet i Ro og

lod Eleverne selv sørge for Repetitionen. Dette var ikke min Fortjeneste, saaledes var det altid Skik paa Jonstrup.

”Jeg under Dem at gøre Gavn i Verden”

Citatet er hentet fra Bredstrups dimissionstale d. 23. maj 1917, hvor han minder om, at *det vigtigste er dog ikke, hvad et Menneske faar ud af Livet, men hvad Livet faar ud af ham.* Det var denne holdning, som bevirkede, at Jonstrups ry og elevtal efter en bølgedal i 1890'erne igen begyndte at stige fra et gennemsnit på 16,0 i 1896-1900 til 26,6 i 1921-33.

Seminariets kostskoleatmosfære var et resultat af et treårigt samliv, hvor man spiste i samme spisesal og sov i fælles sovesale. Det gav sammenhold og tradi-

I 1904 blev den tidligere forstanderlejlighed i hovedbygningen på første sal erstattet af en selvstændig forstanderbolig øst for elevbygningen. Her ses forstanderboligen 1908 med ægteparret Bredstrup oven for trappen, foran dem måske datteren Ellen øverst og husets to unge piger lidt nede af trappen.

Furesø Arkiver.

tioner, men også klager, især over madens kvalitet. Bredstrup beskriver den spartansk udstyrede spisestue, som den så ud ved hans tiltræden således: *Alt var grimt og uhyggeligt, og det var ikke nemt at holde Orden i den store Spisestue, der i stor Udstrækning tjente som Opholdsstue og Tobakrygningsstue for Eleverne.* Da Bredstrup kom til, stod økonom Castberg for bespisningen. Han og hans hustru satte Pris paa at færdes i finere Kredse, og saa temmelig oversaa Eleverne, der paa deres Side mente, at Økonomen udnyttede dem, og hans flotte Midagsselskaber var dem en Torn i Øjet. Det kulminerede i *Madoprøret* d. 2. juni 1900. Bredstrup afviste i første omgang elevernes klage, hvorpå de forlod seminariet og gik til pressen. Da hans vrede havde lagt sig, indså han, at tiden var løbet fra kaserneforholdene, så i 1901 blev spisningen frivillig, og den ophørte helt i 1911, hvor Castberg rejste og økonomstillingen blev nedlagt. I 1901 ophørte også den militære gymnastiklærerordning.

Fra start strammede Bredstrup op: I seminariegården stod en klokke, der blev ringet med ved spisetid, men fx ikke ved lektioners begyndelse, hvor klassens duks måtte møde op hos læreren og melde, at nu skulle der begyndes, og så gik læreren til time, efterfulgt af duksen i passende afstand. Men herefter blev lektionerne ringet ind, uanset de ældre læreres modvilje.

”Rabalderkvarteret” og ”Seminarinefesterne”

Bredstrups humor og gode kontakt med de unge fremgår bl.a. af sagen om *Rabalderkvarteret* i 1911, som han efter en aften's larm kaldte afdelingen *Westend*.

Det fik de unge til i formfuldendte vendinger at protestere skriftligt til *Borgens Herre og Forstander*.

I sagen ligger også Bredstrups svar fra november 1929 til sidsteårseleven Erhardt Larsen, der havde fundet korrespondancen frem. Han ser her bl.a. tilbage på hverdagen med seminarieeleverne: *Der var et Humør, saa ungdommeligt og frisk, at det maatte smitte selv en gammel Fatter ... nu ligger det jo ca. 20 Aar tilbage; jeg tror, at den Periode var den lykkeligste i min Jonstrup-tid. Men ogsaa baade før og senere har jeg haft Elever, som jeg aldrig kan glemme.*

Moderne tider på vej

I 1910'erne skete der betydelige ændringer på seminariet. I 1912 blev der bygget en stor trappeopgang i hovedbygningens østfløj, og seminariet fik eget vandværk; kort efter blev der indrettet bade faciliteter i gymnastikbygningen. I 1914 havde eleverne enkelt- eller tomandsværelser, som kostede højst 5 kr. månedligt, inkl. lys og varme. Da der kun var plads til 60 elever på selve seminariet, blomstrede Jonstrups pensionatsvirksomhed med udlejning af værelser og bespisning.

I 1918-19, hvor den spanske syge hærgede, blev der indlagt elektricitet, og elektrisk lys erstattede karbidlamper og petroleumslamper, dog stadig kun med en enkelt lampe pr. elevværelse, og der blev lukket for strømmen fra midnat til næste morgen.

Det sociale liv på seminariet

Jonstrupvang var seminarieelevernes tilflugtssted i både lyse og mørke stunder, ikke mindst skovsøen *Afrodites Øje* og mindestenen, rejst af seminarieelever efteråret 1917 ved søens sydside.

af sit eget Ostforraad at udsolde
sin Glase, hans glæmme for Klov.
at al gine vitterligt, at manke Od
make mere er at anvinde.

Paar

Westland's

Vejne:

Hans Peter Hansen Koning. Lona da
Hans Olle Christiansen.

Pois hiehte en. Hanser Hansen.

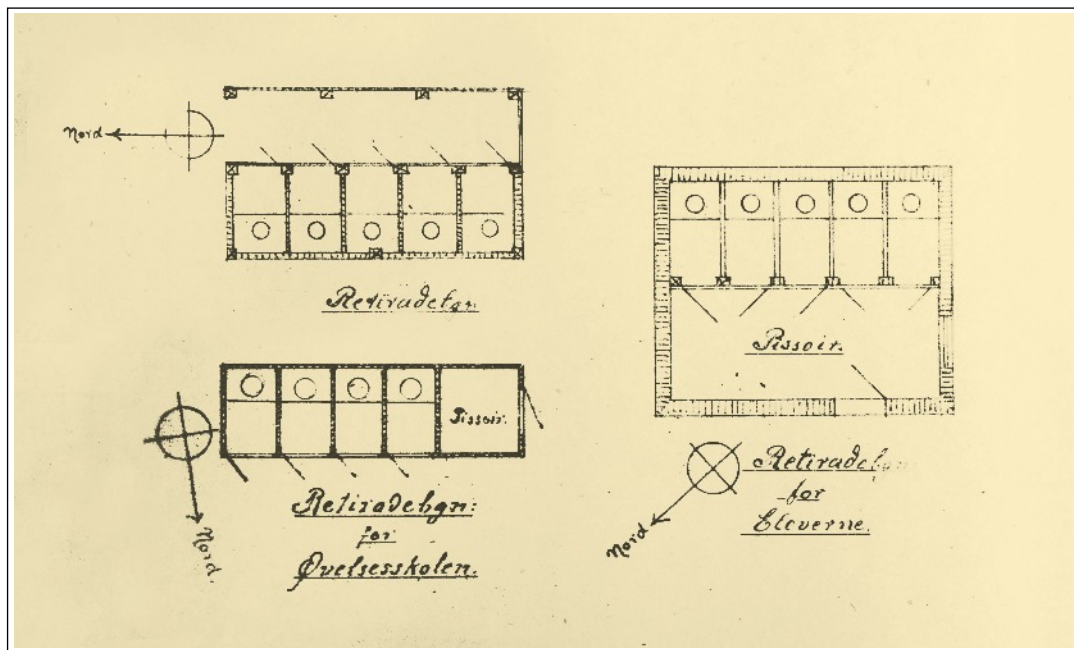
Kyge Koning. Hiehe Hansen: —
Kell Hansen. Smal.

Tobing. Lauritz. H. St. Hansen.

Olle Hansen. Otto Kinding.

H. H. Hansen.

Her ses elevbrevets side 2 med underskrifter af de 13 fortørnede Westendbeboere, alle dimittender fra 1911-13. Det er velkendte navne: Riffbjerg og Svend Larsen var blandt Rudolf Bruhns "De seks". Otto Lindberg og Folmer Lauritzen blev senere lærere på seminariet, og Hans Novrup blev først lærer på Måløv Skole og senere leder af Tønder Seminariums øvelsesskole. I Bredstrups svar, som fulgte samme dag, undrer han sig bl.a. over, at "at tvende Individer aleneste og uden Hjælp og Bistand have kunnet orke at frembringe et saa øredøvende og infernalsk Rabalder som det, hvorudaf Borgen genlød hin Aften". Men da han vidste, at der var pigebesøg, formodede han, at "det var til Ære og Glæde for de bemeldte unge Jomfruer, at det nævnte Rabalder opløftedes", Afslutningsvis takker han for, at eleverne vil "være en Æres- og Sikkerhedsvagt over mit Contoir og føler herefter mig og Borgens Skatkiste vel forvaret". Til slut lover han fremover at kalde stedet "Højenloft" som passende for" et højt beliggende Sted, hvor en udsøgt Kreds af ædle Riddere og Svende danner en Æres- og Sikkerhedsvagt".

I Jonstrupsamlingens arkivalier findes en skrøbelig grundtegnning over hele seminariekomplekset på dette tidspunkt. Dette sammenklip viser toiletforholdene 1906. Til rådighed for de på dette tidspunkt ca. 70 seminarieelever var en retiradebygning øst for den ene af staldbygningerne, ca. hvor indkørslen nu er til Remal000. Endnu en retirade, hvis brugergruppe ikke er angivet, har formentlig været benyttet af seminariets ansatte beboere; den lå mellem portnerboligen og møddingen syd for hovedbygningens vestfløj, nu ca. Jonstrupvangvej. Den lidt mindre retirade for de næsten lige så mange elever i børneskolen lå et pænt stykke nord for øvelsskolen på den anden side af et lille petroleumshus, i dag nord for vejen Højen – men børnene var der jo også kun i dagtimerne. Først i 1930 blev der installeret wc'er i stedet for de uhumske retirader.

Furesø Arkiver; kortet er rensat og affotograferet af Design med Kærlighed, Fontænehuset

Der var også den årlige *Fattertur*, en ca. 50 km lang cykeltur over Fiskebæk og Birkerød forbi Sjælsø til Hørsholm og Rungsted og tilbage over Lyngby og Bagsværd; Bredstrup fandt det især fornøjeligt, når elever for første Gang så Øresund, og når man ved aftenstid kom tilbage, for så *brasede hele Kavalkaden med 'Den gamle Borger'* ind i Gaarden og blev ved at køre rundt, indtil Sangen var sunget til Ende.

Pigebesøg på Borgen gjorde fx efterårs-festen i oktober til noget helt særligt, men der kom også piger på besøg ved andre lejligheder. Således var et hold elever fra N. Zahles Seminarium på en botanisk ekskursion i nærheden af Jonstrup og ville til slut kigge inden for på seminariet. Det blev til en svingom i gymnastiksalen, hvor en af eleverne forelskede sig hovedkulds i en af Seminarinerne og skrev et frierbrev til hende dagen efter; da de

mødtes igen, slog hun hænderne sammen og *udbrød Men Gud! Det var jo slet ikke Dem!* Efter denne af Bredstrup betegnede *tragiske hændelse* holdt Zahlenserinderne sig ved botaniseringsekskursioner i pæn afstand af seminariet. Mere vellykket var det, da lærer Hansens søn Thorvald til et kristeligt seminaristmøde på Nyborg Strand mødte Zahlenserinden Viola; desværre fik han ikke spurgt om hendes adresse, men så fik han en genial idé: En elevdeputation bad Bredstrup om tilladelse til, at Zahlenserinderne kunne besøge Jonstrup på Kongens fødselsdag. Den intetanende forstander gav lidt modstræbende sin tilladelse. Pigerne blev d. 26. september modtaget paa Hareskov Station, hvorfra man i festligt optog drog gennem skoven og ind på Jonstrup. Det blev starten på de *så kaldte Seminarinfester* de følgende år på Kongens fødselsdag; senere blev også Femmerianerne fra Femmers forskoleseminarium inviteret med – og ja, Viola og Thorvald fandt hinanden.

Sognerådsformand i en svær tid

Bredstrup blev valgt ind i sognerådet i 1917, hvor han blev den ene af de to kassetilsynsførende, formand for Fattigudvalget og Alderdomsudvalget og medlem af Bygningsudvalget, mens den hidtidige sognerådsformand Niels Sejersen fortsatte som sådan. Bredstrup blev også indsat i udensogns udvalg, fx i det amtslige fredningsnævn og Kornligningsudvalget. Ikke mindst det sidste hverv bevirkede, at han *kom omkring i Sognet og saa forskellige Hjem*. I sognerådet mødte Bredstrup en bred vifte af sager om tilskud, alimentationsbidrag, plejebørn, alderdoms- og anden understøttelse, skatteklager, husleje- og brændselshjælp,

licitationer til tørvegravning, græsslåning og vedligeholdelsesopgaver ved bl.a. kommunens skoler og fattighus.

Bredstrup skriver i sine erindringer, at formandsvalget foråret 1918 skete *meget mod hans Vilje*, men han så det som en borgerpligt, selvom han mente, at han *havde hverken Forstand paa eller Interesse for Stillingen og blev følgelig en ussel Sogneraadsformand*. Valget foregik d. 26. marts 1918, hvor stemmetallene først stod lige med 4 stemmer på hhv. Sejersen og Bredstrup + 1 blank, men ved næste afstemning fik Bredstrup 4 stemmer, Sejersen 3 + 2 blanke. Dermed var Bredstrup formand. I erindringerne skriver han, at han gjorde, hvad han kunne for at undgå at blive valgt og *stemte endog for min Modkandidat, den fortræffelige Sejersen* – man kan så gætte på, hvorfor der i 2. omgang var to blanke stemmer.

Seminariets folk var i det hele taget vel repræsenteret i sognets styrelse, således blev øvelsesskolens leder Rudolph Benzon fra 1916 tilforordnet skolekommissionen, mens musiklærer K. Steensen i 1918 blev valgt som kommunerevisor. Sognerådsarbejdet fyldte en del i Bredstrups hverdag: *Jeg havde en god halv Times gang til Sognerådskontoret, om Sommeren kunne jeg jo cykle, men om Vinteren havde jeg ofte i daarligt Vejr og Føre nogle drøje Fodture til Kontoret*. Kontoret var indrettet i *Lille Værløse Skoles Udhus*; efter en ombygning blev sognerådsmøderne afholdt her og ikke på kroen.

At perioden var svær, fremgår klart af sognerådets forhandlingsprotokol 1918. Værløse var under 1. verdenskrig med sine kun 457 husstande og 1783 indbyggere et mangelsamfund med ratione-

ring af alt fra mælk til flæsk, kartofler og tørv mv. Eksempelvis fulgte sognerådet i oktober 1917 Indenrigsministeriets cirkulære af 23.7.1917 og bestilte 6000 kg flæsk til nedsaltning hos Eksportudvalget, og man forsøgte *at formaa de Handlende i Kommunen til at uddele Flæsket saa vidt muligt uden Avance*. Det hjalp lidt, at Frederikssund Svineslagteri tilbød, at de 6000 kg flæsk kunne opbevares hos dem for 4 øre pr. kg.

Ansøgninger om støtte, om alderdoms-understøttelse og brændselstilskud fyldte også meget. Fx imødekom man en ansøgning fra fru Olga Vilhelmsen i Jonstrupvang om bistand til indkøb af saasæd, og man var også rimelig velvillig, da Korsør Arbejdsanstalt henvendte sig om Niels Madsen, som ønskede at komme hjem fra anstalten, men hvis dette ikke kunne ske, da at få en barberkniv til eget brug. Sognerådet mente ikke at have beføjelse til at udskrive ham og bevilgede ham så en barberkniv. Og arbejdsmand Axel Nielsens Børn, der var *så dårligt udstyret med Beklædningsgenstande*, fik tildelt en tilsynsværge.

Skolevæsenet udbygges

Men der var også sager, hvor Bredstrup kunne trække på faglige og personlige kompetencer, fx ved besættelse af de ledige lærerstillinger i Lille Værløse med Aksel Ougaard og i Hareskov med Oluf Skaalum; begge dimitteret fra Jonstrup i hhv. 1911 og 1902, så han kendte deres kvalifikationer. Deres indsats kom til at betyde meget for kommunens borgere i generationer.

Aksel Jensen Ougård, som allerede var vikar ved skolen, blev enstemmigt indstillet som nr. 1 af 35 ansøgere og ansat af Smørum Herreds Skoledirektion som

førstelærer ved Værløse Skole fra 1. juli 1917; det har næppe skadet, at en kreds af forældre maj 1917 skriftligt bad om at få ham fast ansat. Sønnen Jørgen Ougaard har i *Glimt fra en barndom i Lille Værløse Skole i 20'erne og 30'ern* i Historisk Forenings årsskrift 1989 fortalt om lærerfamiliens liv og egen skoletid her.

Oluf Skaalum blev førstelærer ved Hareskov Skole efteråret 1918. Skolen skulle dog bygges først, og byggesagen blev omstændelig, for den først påtænkte grund ved Hareskovpavillonen blev afvist af Landbrugsministeriet i 1915. Man købte så for 8000 kr. matr. Nr. 8i på 17.433 alen² af Gartner Niels Hansen Fahle. Arkitekt Hagens tegninger forelå april 1916, og byggeriet gik til tømrermester William Jensen, Farum for 29.863 kr. Men kommunekassen var tom, så to lån blev optaget: 40.000 kr. til Hareskov Skole og 55.000 kr. til afbetaling af kassekrediten og til kassebeholdningen. Skaalum, som før var lærer ved Thors-havn Mellem- og Realskole, blev ansat til en løn af 1400 kr. plus bolig, brændsel og have, men så skulle han også udføre alle sognets kirkelige forretninger. Sognets andre lærere protesterede dog over deres lønnedgang, og sognerådet frafaldt kravet.

Lærerløn var en kilde til bekymring også i disse år, hvor den sidste naturaliedel var ved at blive erstattet af pengeløn; det gjaldt ikke mindst det såkaldte accidensoffer, som var et frivilligt – jævnlige *glemt* – beløb til præst og lærer for diverse ydelser. Det var en medvirkende årsag, da Værløse Sogn i 1917 ansøgte Kirkeministeriet om at udskille Farum-Værløse Kapellani som selvstændigt sognekald, så *Accidensofferet kan blive afløst, idet det er Sogneraadet bekendt, at Lærerne har*

betydelige Lønningstab ved Accidenserne. Værløse Sogn blev selvstændigt i 1921. Overgangen til pengeløn samt lavvande i kommunekassen bevirkede også, at sognerådet september 1918 solgte Værløse skolelod til *Proprietær Grut Hansen, Kollekolle, for det af ham underhaanden gjorde Tilbud 18.000 kr.* Lærer Skaalums aktiviteter i Hareskov fylder en del i forhandlingsprotokollen, fx udbygning med hønse- og svinetus og lønforhøjelse til skolens rengøringskone til 360 kr. årligt. Til gengæld søgte han at sikre betaling for syv udenbys elever, men Herlev ville ikke betale for elever, som søgte Hareskov Skole, når de kunne gå på Hjortespring Skole. Sognerådet beordrede herefter Skaalum til at udskrive børnene.

I Bredstrups tid blev der også taget initiativ til at oprette et skolebibliotek, idet sognerådet til kommunens børnebogssamlinger i 1920 bevilligede 1 kr. pr. elev; da der var 148 elever i Lille Værløse Skole, og 74 i hhv. Kirke Værløse Skole og Hareskov Skole, blev det i alt hele 296 kr. Det blev endvidere besluttet, at der skulle undervises i håndarbejde også i Hareskov Skole og Kirke Værløse Skole, så snart en håndarbejds lærerinde var ansat. Selv indkøb af kunst til skolerne blev der råd til efter en gave fra restauratør Brandt i Hareskovby.

Effektivisering af den kommunale administration

Sognerådsmødernes dagsordener, som før Bredstrups formandsperiode havde været en mere eller mindre tilfældig opstilling af sager, blev nu støt systematiseret: I juli 1918 blev fattigsagerne samlet i ét punkt med underpunkter, i oktober ordnede bevillingssager, vejsager og fattigsager

på tilsvarende vis, i december aldersunderstøttelsessager og i marts 1919 også huslejesager og elektricitetssager i Hareskov. Hertil kom i efteråret 1919 også forsørgelsessager og skatteklager. En forvaltningsordning tegnede sig så småt: Allerede i 1917 blev der ansat *en Dame til medhjælp for Sekretæren og yderligere bevilge 200 kr. til Medhjælp til Formanden*, og året efter under Bredstrup godkendte Amtsrådet *Ansættelsen af en af Sognerådet lønnet kasserer*. Sommeren 1918 blev der lagt faste rammer for sognerådskontorets åbningstider tirsdag, torsdag og lørdag kl. 10-13 samt torsdag og lørdag kl. 15-17, mens formanden som regel kunne træffes torsdage kl. 17-19.

I perioden blev der også taget hul på Værløse kommunes udvikling i de næste årtier som først sommerhusområde og senere forstad til København ved at diverse udstykningsansøgninger blev anbefalet. Også udbygningen af kommunens elforsyning tog fart i disse år, så marts 1919 blev der nedsat et udvalg til at fremme indførelsen af elektricitet i hele kommunen. Det var en omkostningstung affære: I juli garanterede sognerådet for et lån på 70.000 kr., så NESA kunne forsyne Lille Værløse og Kirke Værløse med elektricitet.

Det var i det hele taget økonomisk en hård periode med betydelige anlægsudgifter og udsigt til flere. Der findes i forhandlingsprotokollen ikke direkte sammenlignelige tal, men skatteudskrivningen for 1918-19 lå på 68.803,40 kr. og kommunens budget for 1920-21 på 95.155,51 kr. Noget måtte gøres, så ved sognerådsmødet d. 28. januar 1921 var der kun et punkt på dagsordenen, nemlig om at betale statsskatterne for 1. halvår 1921

Her ses Stig Bredstrup med sit sidste dimittendhold fra 1929. I den både højtidelige og festlige anledning er næsten alle tidssvarende klædt med sort butterfly i stedet for slips. Og årene er gået – nu har Bredstrup stok og ikke langpiben med.

Affotograferet af Connie Nielsen.

ved at anmode Landmandsbankens afdeling i Farum om at *maatte overtrække Kommunens Konto i 3-4 Maaneder med indtil 40.000 kr.*

På trods af politiske belastninger fandt Bredstrup menneskeligt hvervet mere tilfredsstillende, end han gav udtryk for. Han påskønnede den bredere lokale kontakthold og fortalte fx gerne om sit venskab med Jens Andersen på Langdyssegaard. Chr. Hauch skrev senere, at interaktionen mellem seminariet og lokal-samfundet var lille, jf. også Bredstrups egen forventning om at blive *en ussel Sogneraadformand*. For en senere tid fremstår sognerådets virksomhed i Bredstrups tid dog mere nuanceret, og

efter nærlæsning af periodens sognerådsprotokoller kan forfatteren til denne artikel ikke tilslutte sig Bredstrups fremstilling af egen lokalpolitisk uformåenhet – han blev til gavn både for sit seminarium og for Værløse Kommune!

Fra Bredstrup til Hauch

Stig Bredstrups sidste sognerådsmøde som formand var d. 22.3.1921. Ved det konstituerende møde dagen efter fik Bartholdy Norrby 5 stemmer, mens seminarielærer Hansen kun fik 4 og måtte nøjes med skolekommissionen. Som værgerådsmedlem blev han erstattet af K. Steensen med C.F. Johansen som

suppleant, så seminariet var stadig repræsenteret, blot ikke på samme niveau.

Perioden blev dog meget kort, jf. tilnavnet *Det korte sogneråd*, og allerede d. 29. juni 1921 var der omvalg. Sognerådet konstituerede sig denne gang med Chr. Hauch som formand. Det var proprietær Charles Grut-Hansen på Kollekolle, som overtalte den unge Hauch, ansat på Jonstrup blot fire år før, til at stille op som nr. 1 på den borgerlige liste; med 6 repræsentanter indvalgt fik den et bekvemt flertal. Ifølge Hauch selv, var det Grut-Hansen, som pressede ham til at opstille som listens nr. 1, for han var nervøs for, om han kunne slå til på posten. Over for Grut-Hansen begrundede han sin tilbageholdenhed med, at den kommende sognerådsformands første opgave måtte være den

meget ubehagelige at *gaa hen og laane 50.000 Kr.* Resultatet blev, at Grut-Hansen af egen lomme lånte kommunkassen 42.000 kr. til normal bankrente. Det var klart set af Grut-Hansen, at Hauch kunne blive kommunen en god sognerådsformand. Med i alt 29 år på posten blev han den længst fungerende af alle Værløse Kommunes politiske ledere.

Jonstrupsamfundet, Jonstrupbogen og Jonstrupsamlingen

Tanker om at samle gamle jonstruppere blev for Bredstrup stærkere og stærkere. Han inviterede derfor d. 5. august 1919 ca. 200 gamle elever til at forberede dannelsen af Jonstrupsamfundet. Man var enige om formålet, som bestod i at varetage fælles minder, mødes og udgive

Bredstrup købte ejendommen i 1928 og flyttede ind året efter. Udefra set er huset næsten uændret i forhold til byggeåret 1918. Den nuværende ejer oplyser, at dette i BBR-registret fejlagtigt er angivet som 1908, og at årstallet 1908 er opsat på facaden i 1980'erne, før man var klar over fejltagelsen.

Foto: Leif Munksgard.

en årbog. Ved næste møde d. 2. august 1921 blev Jonstrupsamfundet så stiftet og Bredstrup valgt som formand – en post, han bestred indtil 1937.

Jonstrupbogen 1923 blev den første af i alt 57 årbøger indtil 1990. Væsentlige artikler, som markerede særlige lejligheder, blev udgivet som særnumre, fx Jonstrupsamfundets reaktion i 1934 på alvorlige nedlæggelsestrusler, affødt af den nye seminarielov i 1930 med dens krav om bl.a. modernisering af faglokaler og bedre biblioteksforhold. Det var en udfordring for den nye forstander Arne Møller (1876-1947), som både seminarielærerne og Jonstrupsamfundet fandt for passiv og for egenrådige. Jonstrupsamfundets bestyrelse sendte sin statusredegørelse til Rigsdagen og eleverne en deputation ind for at tale seminariets sag over for Folketinget. Konflikten mellem forstanderen og Jonstrupsamfundet var formentlig medvirkende til, at Møller i 1937 valgte at *bytte gårde* med Georg Christensen, forstander på Haderslev Seminarium.

Blandt Jonstrupsamfundets mange aktiviteter var også oprettelsen af *Mindestuen*, fra 2014 benævnt Jonstrupsamlingen. Den blev indviet ved Jonstrupsamfundets sommerstævne d. 5. juni 1965. Efter seminariets fusion med Blaagaard i 1990 indgik mindestuen fra 1995 i Dansk Skolemuseum, og den blev flyttet tilbage til det *gamle Jonstrup* i 2002.

Svære tider og pension

På det personlige plan var det en stor sorg for Bredstrups, at datteren Ellen døde 1916 af en galdestenslidelse og hendes mand et par år efter af difteritis. Fra juni 1919 boede deres tre børn hos Bredstrups.

Kort efter flytningen til pensionistboligen døde hans hustru, men Stig Bredstrup fortsatte de fleste af sine aktiviteter og boede i huset til sin død i 1939. Familiegravstedet på Kirke Værløse kirkegård blev sløjfet i 1978.

Som så mange af Værløse Kommunes tilflyttere i nyere tid kom Bredstrup udefra og blev lokal – han gjorde gavn både på sit seminarium og i sin kommune!

Kilder

Jonstrupbogen

1923: *Carl F.L. Petersen:*

”Jonstrupsamfundet”, *R.C. Mortensen:* ”Stig Bredstrup”, *Ejvind Kjær:* ”En Hilsen til Seminarieforsstander Stig Bredstrup” og *Stig Bredstrup:* ”A.J. Hansen” (mindeord).

1929: *Stig Bredstrup:* ”Min sidste Dimissionstale”.

1934: ”Bør Jonstrup Statsseminarium nedlægges? En Redegørelse fra Jonstrupsamfundets Bestyrelse” og ”Halvfjerdsaaarsfest for Forstander Stig Bredstrup”.

1939: *Jørgen Hegelund:* ”Ved Stig Bredstrups Død”, *Stig Bredstrup:* ”Folmer Lauritzen” og *Stig Bredstrup:* ”Øjet”.

1941: ”Afsløringen af Mindetavlen for Stig Bredstrup”.

1949-54: ”Stig Bredstrups livserindringer I-VI”; redigeret af Chr. Hauch og Viktor Pedersen.

1963: *Jørgen Hegelund:* ”Stig Bredstrups hundredårsdag”.

1964: "Fra jonstruppernes verden" (Stig Bredstrups 100 års dag mv.).

1968: "Stenen i Jonstrupvang fylder 50 år" (Stig Bredstrups tale ved stenens indvielse i 1917).

Arkivalier

Sogneraadets Forhandlingsprotokol, j.nr. 99/2003. Perioder: 16.7. 1882-12.3. 1890, 16.6.1901- 24.3.1915 og 16.4.1915- 23.3.1923.

Arkiv.dk/Jonstrupsamlingen j.nr. 11 – 252, 318 og 319 samt j.nr. 124 – 321, 322, 323 og 403.

A 370. Lærernes støtteerklæring til Stig Bredstrup af 24.9.1899, og Stig Bredstrups tale ved afskedsfesten 31.8.1929 - trykt i Vi og Verden nr. 36, september 1929.

Bøger

Boisen Schmidt, Johann (1992): *Til duelige Skoleholderes Dannelse. Jonstrup Statsseminarium 1790-1990*. Forlaget Jonstrups Venner.

Holm-Larsen, Signe (2019):

"Jonstruptraditionerne – seminarlivets fest og farver"; i: *Wetherløse – Årsskrift for Værløseegnens Historiske Forening*.

Ougaard, Jørgen (1989): "Glimt fra en barndom i Lille Værløse Skole i 20'erne og 30'erne"; i *Årsskrift 1989*. Historisk Forening for Værløse Kommune.

Thomsen, Signe (2014): "Fra land til by – en overgangsperiode 1906-1947"; i *FuresøHistorien – en lokal Danmarkshistorie*, (red.: F. Holm-Larsen og S. Thomsen). Værløseegnens Historiske Forening.

Thuneby, Gurli (2006): *Kongen af Kollekolle – en kvægavler i særklasse. En bog om Charles Grut-Hansen*. Værløse Museum og Historisk Forening for Værløse Kommune.